

Overzicht van den economischen toestand der inheemsche bevolking van Java en Madoera, door W. Huender.

Proefschrift ter verkrijging van den graad van Doctor in de rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden.

Uitgave : 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1921, 247 bladzijden.

Wat te zeggen van dit proefschrift, dat, zooals schrijver in zijne inleiding aangeeft, slechts een bijgewerkte uitgave wil zijn van van Deventer's overzicht van 1904. Het rapport van Deventer werd op den voet gevolgd en slechts in één opzicht is van dezen arbeid afgeweken, doordat ook de Vorstenlanden en de particuliere landerijen stelselmatig binnen den kring van het overzicht zijn getrokken (blz. 2). Welke maatstaf moet hier worden aangelegd, waar de schrijver zelf in zijne inleiding zegt: „Nog evenmin als „in 1904 kan in 1921 zulk een overzicht voldoen aan die eischen „van volledigheid en nauwkeurigheid, die men het recht heeft „aan wetenschappelijk werk te stellen, afgezien nog van het gemis „aan ervaring bij den schrijver” ?

De taak van den beoordeelaar wordt er door deze, van groote bescheidenheid getuigende, ontboezeming, niet gemakkelijker door. Bij voorbaat roept immers de schrijver clementie in. Welnu, volgaarne wil ik clement zijn, omdat uit dit proefschrift blijkt, dat de samensteller zich buitengewoon veel moeite getroost heeft door uitgebreide raadpleging van desbetreffende literatuur en daardoor uiterst nuttig werk verrichten kon, door de zoo zeer verspreide gegevens overzichtelijk weer te geven. En overigens spreekt uit het proefschrift zooveel enthousiasme en blijmoedig optimisme en blijkt, dat de Leidsche school zoo zeer geslaagd is den doctorandus liefde voor het bruine ras bij te brengen, dat ik zonder aarzelen een eenigszins anderen maatstaf meen te mogen aanleggen als bij de beoordeeling van academische proefschriften gebruikelijk is.

De wijze waarop schr. van zijn goede hart voor den Inlander doet blijken zal niet voor iedereen even sympathiek zijn. Het betitelen van den inlander op Java met den min of meer wijschen

bruiksgerechtigde Inlander voor het verkrijgen van deze oogsten zou hebben moeten werken. Wordt deze arbeid in rekening gesteld, dan zal zij zeker met f 125.— slecht betaald zijn, zoodat de grond als zoodanig, in het geheel geen opbrengst zal hebben gegeven. Het bedrag van f 125.— vertegenwoordigt slechts arbeidsloon, geen pachtwaarde. Hieruit de conclusie te trekken, dat er bij grondverhuur door Inlanders aan suikerfabrieken van verlies geen sprake kan zijn, ligt zoozeer voor de hand, dat het tenslotte toch eenige verwondering baart, dat de samensteller van het proefschrift deze, door anderen reeds verkondigde onjuistheid, zonder veel commentaar over neemt.

Dat de Javaan zich, nadat hij zijn grond verhuurd heeft, niet tot arbeiden wil „vernederen”, maar liever zijn tijd in zalig niets doen wil verknoeien, is een punt, dat principieel niets met deze kwestie te maken heeft. In werkelijkheid is de zaak zoo, dat de Inlander bij eigen bedrijf geen opbrengst van den grond krijgt (wel loon — zij het ook laag — voor zijn arbeid) en bij verhuur een niet onbelangrijke grondrente ontvangt.

Als gevolg van deze cardinale vergissing zijn ook des schrijvers berekeningen op blz. 101 over de voordeelen, die de westersche suikercultuur aan de bevolking biedt, niet als juist te aanvaarden. *Geheel* onjuist blijft daarom ook op blz. 104 de conclusie: „Suikercultuur en -industrie leveren voor de sawah-gerechtigden als zoodanig uitsluitend nadeel op” Het is jammer dat in een proefschrift een zoodanige uitspraak is blijven staan. Het oorspronkelijke overzicht van van Deventer was geen proefschrift en behoefde dus niet in alle opzichten volkomen gedocumenteerd te zijn daar ook aan het sentiment een plaatsje moest worden ingeruimd.

Het wil mij onnoodig voorkomen meer van deze voorbeelden aan te halen. Nog even moge echter de aandacht gevestigd worden op een punt, waar gemis aan ervaring den schrijver noopte bepaalde gegevens critiekloos over te nemen. Op blz. 67 vind ik vermeld, dat touwslagers in Soemedang en elders f 1.60 „per maand” verdienen, dat hoedenmakers in Tangerang 6 à 10 ct. „per dag” verdienen. Het had ook schr. duidelijk moeten zijn, dat hier geen sprake kan zijn van dagloon of maandloon, maar dat het hier gaat om bijverdiensten. Trouwens vermeldt schrijver op dezelfde pagina dagloonen van f 0.28 en f 0.20 voor dergelijk werk (maken van krands, mattenfabricatie enz.).

Meer zelfstandig gaat schr. te werk bij de berekening van het gemiddelde inkomen van den Inlander op Java en Madoera. Langs uiterst speculatieven weg wordt een jaarlijksch inkomen van f 161.— per gezinshoofd gevonden. Er schijnt, aldus schr., een belangrijke stijging te hebben plaats gevonden (v. Deventer vond f 80.— tot f 100.—) die echter geen gelijken tred gehouden heeft met de kosten van levensonderhoud. Immers ziet men uit het „Verslag van de arbeidscommissie betreffende de wettelijke vaststelling van minimumloonen voor werknemers op Java en Madoera”, dat de kosten van levensonderhoud voor een koeliegezin worden geschat op f 450.— à f 630.— per jaar.

Men vraagt zich nu toch af welke waarde schr. aan zijne berekening hecht, als daaruit de conclusie moet worden getrokken, dat het inkomen van het gezinshoofd nauwelijks voor $\frac{1}{3}$ gedeelte in het levensonderhoud der familie kan voorzien? Het ware hier toch voorzeker de plaats geweest, de cijfers van de arbeidscommissie aan ernstige critiek te onderwerpen. Het baart verwondering dat dit verzuimd werd.

Na een uitvoerig exposé over de belastingen en een hoofdstuk over de bevordering van de volkswelvaart komt schr. tot zijne slotbeschouwingen, waarmede velen zich kwalijk zullen kunnen vereenigen. Schr. kan over het algemeen geen vooruitgang in economischen zin van de inlandsche bevolking constateeren en betreurt het ontbreken van een Indonesischen middenstand. Woordelijk vervolgt schr.: „Dit alles zou van beperkte beteekenis „zijn, indien de vele westersche laag- en hooglandcultures aan „de bevolking voordeelen gaven, die hiertegen opwogen. Dit echter „is niet het geval. De suikercultuur is voor de Indonesische „grondgerechtigden nadeelig”; enz.

Opnieuw betreur ik, dat ook hier een dergelijke uitspraak zonder volledige documentatie is blijven staan. Bovendien is met deze uitlating in niet geringen tegenspraak, hetgeen enkele regels verder volgt: „Met dat al mag niet worden voorbij gezien, dat „de westersche cultures te zamen der bevolking meer voordeelen „bieden dan zij ooit zou hebben kunnen verkrijgen, als die onder- „nemingen eens niet op Java waren gekomen”.

In de laatste alinea van zijn boek constateert schr. dat de Indonesiër van Java en Madoera meer verdient dan vroeger, in verhouding tot zijn inkomen minder belasting betaalt dan vroeger, evenwel als gevolg van de groote duurte van zijn leven van deze